

Advies Archeologische Monumentenzorg 2009-nr. 143

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	W. van Herk	Gemeente Best	31-8-2009	
Auteur(s)	R. Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	14-9-2009	
Autorisatie	J. Schotten	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	14-9-2009	

Advies Archeologische Monumentenzorg:

Concept selectiebesluit archeologie gemeente Best

Bevoegd gezag: Gemeente Best
Dhr. W. van Herk
Postbus 50
5680 AB Best

Datum: 31-8-2009

Locatie: Plangebied Best-Stabel, gemeente Best

Project: *Best, plangebied locatie Stabel. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase), auteur N.J. Krekelbergh, augustus 2009 (Baac rapport V-09.0099).*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 040-259 47 80
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit archeologie plangebied Stabel te Best, gemeente Best

In het plangebied Stabel kan op basis van de resultaten uit het archeologisch vooronderzoek: *Best, plangebied locatie Stabel. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase), auteur N.J. Krekelbergh, augustus 2009 (Baac rapport V-09.0099)*, de kans op een archeologische vindplaats niet worden uitgesloten. Op basis van de ligging van het plangebied in een afgedekte laagte en de resultaten van het booronderzoek geldt een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd evenals voor bijzondere complextypen als afvalplaatsen van nederzettingen, rituele deposities en sporen van grondgebruik en ambachtelijke activiteiten. Gelet op Aangezien de kans op dit soort vindplaatsen duidelijk aanwezig is, mede door de grootte van het plangebied, wordt verder archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht.

Geadviseerd wordt om in die delen van het plangebied die **dieper dan 30 cm -Mv** verstoord gaan worden bij de geplande ruimtelijke ingrepen, een karterend en zo nodig waarderend archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren (conform protocol Proefsleuven KNA 3.1, de SIKB Leidraad proefsleuven en de richtlijnen van de provincie Noord-Brabant). Hiermee kan de kwaliteit, aard, datering omvang en diepteligging van de mogelijk aanwezige vindplaats(en) worden vastgesteld. Het vervolgonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische opgravingen (Monumentenwet 1988, art. 45). Aanbevolen wordt om dit onderzoek ruim voor de vaststelling van de definitieve bestemming te laten plaatsvinden. De resultaten dienen namelijk meegenomen te worden in de ruimtelijke onderbouwing van het bestemmingsplan.

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering op. Het bevoegd gezag kan deze waardering gebruiken bij het nemen van een

selectiebesluit. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal men moeten bekijken of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht. Meestal betekent dat een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen (=negatief selectieadvies). Zelfs dan is het in sommige gevallen overigens nog aan te bevelen amateur-archeologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een beleidsbesluit, dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het selectiebesluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Onder de huidige wetgeving is niet geregeld welke overheid een selectiebesluit moet nemen, nog hoe dat besluit eruit moet zien. Een overheid kan een (selectie)besluit nemen voor de archeologie in het eigen grondgebied en daaraan voorwaarden verbinden. Dat kan in het kader van haar wettelijke taken of op basis van een speciale archeologieverordening. Daarbij is het wel van belang dat deze overheid een eigen archeologiebeleid voert, zich bij de besluitvorming baseert op adequaat uitgevoerd vooronderzoek en zich laat adviseren door een daartoe gekwalificeerd archeoloog. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹

Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen kan de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en -gebruikers, planmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Gezien de grote financiële, planologische en cultuurpolitieke consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van het grootste belang dat dit soort besluiten op een zorgvuldige, transparante, rechtvaardige en rechtmatige wijze tot stand komen. In ieder geval staan selectiebesluiten open voor beroep- en bezwaar.

Kwaliteit

Bij het nemen van het selectiebesluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior archeoloog. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag. Wanneer de opsteller van het PvE ook de uitvoerder is, moet het plan beoordeeld worden door een onafhankelijk senior archeoloog. Dit kan een archeoloog zijn die aan uw gemeente verbonden is, een archeoloog die werkzaam is bij de provincie of het rijk of een senior archeoloog bij een andere instelling dan de opsteller/uitvoerder.

Beleidskader

Het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg staat in het teken van het behoud en het beheer van het archeologische erfgoed. De archeologische belangen vinden wettelijke bescherming in de Monumentenwet 1988 en het Europese Verdrag van Valletta (1992). Op gelijke voet staat het streven naar het gebruik van het archeologische erfgoed als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Dit beleid geldt voor alle cultuurhistorische waarden, dat wil zeggen voor zowel archeologische als voor historisch geografische en historisch bouwkundige waarden (Nota Belvédère 1999). Op 1 september 2007 is de wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het genoemde verdrag. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan of projectbesluit archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Gemeenten dienen ook aan te geven welke conclusies zij aan de

¹ Handreiking Valletta, VNG (in voorbereiding, gereed najaar 2009)

onderzoeksresultaten verbinden. De archeologische onderzoeksresultaten krijgen vervolgens hun vertaling in het bestemmingsplan of projectbesluit.

Het beleid voor de archeologische monumentenzorg van de provincie Noord-Brabant sluit op hoofdlijnen aan op het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg. In het streekplan 2002 is in overeenstemming met voornoemde regelgeving bepaald dat bij ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen.

[gemeentelijk beleid]

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Best
Dhr. W. van Herk
Postbus 50
5680 AB Best

Datum: 31-8-2009

Locatie: Plangebied Best-Stabel, gemeente Best

Project: *Best, plangebied locatie Stabel. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), auteur N.J. Krekelbergh, augustus 2009 (Baac rapport V-09.0099).*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 040-259 47 80
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 31 augustus 2009 ontvingen wij van de gemeente Best de opdracht om de tweede versie van het rapport *Best, plangebied locatie Stabel. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), auteur N.J. Krekelbergh, augustus 2009 (Baac rapport V-09.0099)* te beoordelen.

Het bureauonderzoek had tot doel informatie te verwerven over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Het verkennende booronderzoek had als doel het vaststellen van de bodemopbouw en eventuele bodemverstoringen die van invloed kunnen zijn op de archeologische verwachting. Tot slot moest een advies worden gegeven over de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek.

Het resultaat van een inventariserend onderzoek is volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Samenvatting van het plan

Onderzoekskader RO: Bestemmingsplanwijziging (woningbouw) Grootte plan- en onderzoeksgebied: 12.364 m ² Onderzoekperiode: onbekend Opdrachtgever: Gemeente Best Opdrachtnemer: BAAC
--

Het plangebied ligt ten westen van de bebouwde kom van Best en wordt begrensd door de Broekstraat, de ringweg en de Parallelweg. Het is onduidelijk wat het actuele gebruik van het plangebied is (ontbreekt in rapport), maar uitgaande van de luchtfoto op p. 7 is het een akker met

gewasteelt. Er is geen bebouwing aanwezig. Aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw; onduidelijk is wat de nieuwbouw exact is (woningen/bedrijven) en wat de totale verstoringoppervlakte en -diepte is.

Samenvatting van het rapport

Volgens het uitgevoerde bureauonderzoek is het grootste deel van het plangebied gelegen in een dalvormige laagte zonder veen, met daarboven een hoge zwarte enkeerdgrond met grondwatertrap V. Het plangebied heeft volgens de IKAW en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de Provincie Noord-Brabant een hoge tot middelhoge archeologische verwachting. Uit het plangebied zelf zijn geen vindplaatsen bekend. Wel zijn in de nabije omgeving diverse vindplaatsen bekend en zijn verschillende archeologische (voor)onderzoeken uitgevoerd. Hieruit blijkt dat in de directe omgeving vindplaatsen aanwezig zijn die dateren uit de Steentijd, Bronstijd – of IJzertijd en de Late Middeleeuwen. Ten zuidoosten is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Dijkstraten. Hier werden meerdere vindplaatsen vanaf de late prehistorie tot en met late Middeleeuwen aangetroffen.

Studie van het historische kaartmateriaal leert onder meer dat het plangebied zeker vanaf 1837 tot 2008 als bouwland in gebruik is geweest. Het plangebied lag op het kruispunt van twee wegen, namelijk de Broekstraat (ten westen van het plangebied) en de Krimpsteeg (ten noorden van het plangebied). De akkers werden hier aangeduid als “De Broekstraat”, wat wijst op een relatief lage, vochtige ligging.

Het archeologische verwachtingsmodel dat aan de hand van het bureauonderzoek is opgesteld, gaat gezien de landschappelijke ligging alsmede de archeologische vondsten en historische gegevens van de omgeving, uit van een (middel)hoge trefkans op archeologische resten uit de Steentijd en Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd, en een bijzondere verwachting voor speciale complextypen zoals rituele depots, afvaldumps, voorden, bruggen, ambachtelijke werkplekken, enz. ...

Tijdens het veldonderzoek, een verkennend booronderzoek, zijn 7 boringen gezet, tot een diepte van max. 120 cm onder het maaiveld, met een edelmanboor (diameter boorkop 7 cm). Het opgeboorde materiaal is verbrokken en met het oog geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. De bodemopbouw die aldus is aangetroffen, bestaat van boven naar onder uit een donker bruingrijs sterk lemig esdek van 40 tot 70 cm dik, zonder duidelijke fasering. De ondergrond bestond uit lichtgrijs zand danwel leem met veel oxidatievlekken, die wijzen op natte omstandigheden. Verstoringen van de bodem ontbreken, evenals archeologische indicatoren.

Samenvattend kan gesteld worden dat het plangebied is gelegen in een dalvormige laagte en dat in de ondergrond vochtige condities heersten. In het plangebied is geen sprake van een oud esdek, maar van een humeus dek zonder duidelijke fasering dat in dikte varieert van 40-70 cm. De bodem is afgetopt tot op de C-horizont, nergens werden nog restanten van het oorspronkelijke podzolprofiel aangetroffen. De bleke kleur en oxidatievlekken wijzen op een sterke invloed van het grondwater in het plangebied. Door de relatief lage ligging ten opzichte van de omringende dekzandruggen is het dan ook een vrij vochtig gebied geweest. Op basis van het veldonderzoek kan de verwachting voor de Steentijd worden bijgesteld naar laag. Voor de periode Late Middeleeuwen / Nieuwe tijd blijft de verwachting hoog, evenals voor bijzondere complextypen eigen aan beekdalen zoals rituele depots, afvaldumps, voorden, bruggen, ambachtelijke werkplekken, greppels, karresporen, Voor het plangebied wordt vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van karterende boringen.

Beoordeling

De naar aanleiding van het eerste conceptrapport van mei 2009 gemaakte opmerkingen zijn in het voorliggende aangepaste conceptrapport grotendeels verwerkt en deze versie is hierdoor aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de eerste.

Wij hebben echter nog wel een paar opmerkingen:

- onduidelijk is wat de diepte en het oppervlak van de geplande nieuwbouw zijn. Dit is wel van belang voor het bepalen van de noodzaak tot vervolgonderzoek of de te nemen behoudsmaatregelen. Graag toevoegen.
- Geldt er nu een hoge of middelhoge verwachting voor de Steentijd, Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd en complextypen gerelateerd aan beekdalen? In het rapport wordt dit niet duidelijk.
- Waarom wordt er een karterend booronderzoek aanbevolen? Een onderbouwing zoals voorgeschreven vanuit de KNA 3.1 ontbreekt hiervoor. Op basis van de archeologische verwachting worden er vooral sporen en geen vondsten verwacht; meest geëigende onderzoeksmethode is dan een karterend proefsleuvenonderzoek.

Opmerkingen

Gezien bovenstaande opmerkingen stemmen wij (nog) niet in met het rapport *Best, plangebied locatie Stabel. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, auteur N.J. Krekelbergh, concept mei 2009 (Baac rapport V-09.0099).

In het advies een archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te laten voeren, kunnen wij ons vinden. Gezien de archeologische verwachting, hoog voor de periode Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd en voor beekdalfenomenen, het ontbreken van een archeologische laag en een lage vondstdichtheid, adviseren wij hier een karterend proefsleuvenonderzoek uit te voeren en geen karterende boringen. Pas na proefsleuvenonderzoek kan men een uitspraak doen over de aan- of afwezigheid van een vindplaats. De kans op bewoning zal laag zijn. De kans op sporen van meer extensief landgebruik is groter. Gedacht moet worden aan akkerbewerking, perceleringen, oude wegen, bruggen, voordes, ontginningssporen, afvaldumpen en er kunnen rituele deposities (bijzondere datasets) voorkomen.

Met betrekking tot het hier beoordeelde rapport adviseren wij bovenstaande opmerkingen te verwerken in het definitieve rapport, zodat de gemeente Best zo spoedig mogelijk een definitief besluit kan nemen.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- RACM database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardstellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen